

Geschiedenis van Rhenoy (2^e deel)

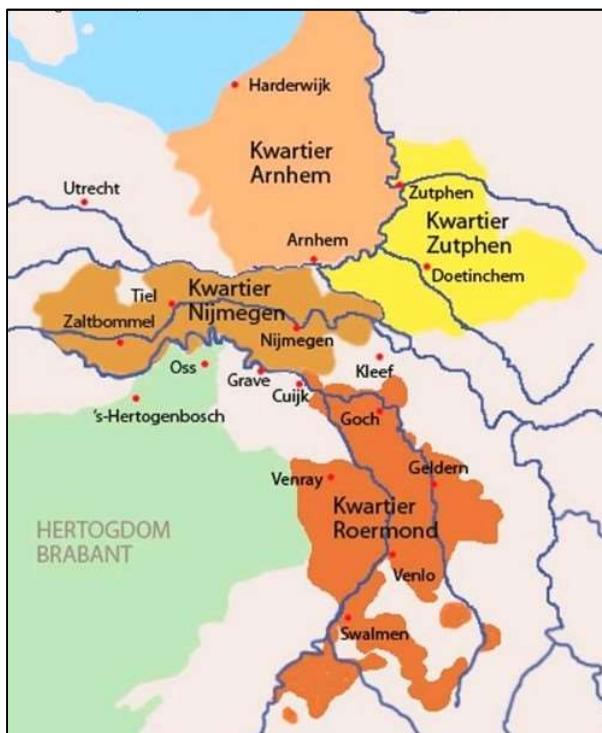
Door A. F. Verstegen

Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen - Leenstelsel - Ambt Beesd Rhenoy

In geschiedenis van Rhenoy (3^e deel) komen bovenstaande onderwerpen ter sprake

De Hertog van Gelre (later de Oranjes) hadden het gezag over een groot deel van Gelderland en Noord-Brabant. Dat gebied werd genoemd het Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen. Later ook wel het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen. Rhenoy maakte deel uit van dit Vorstendom. In dit Vorstendom regeerde de Hertog van Gelre en deze kon onmogelijk al zijn bezittingen zelfbesturen. Aan het hoofd van het ambt stond een ambtman en hij vertegenwoordigde namens de Hertog de hoogste rechterlijke macht (rechter). De ambtman behartigde de belangen van de landsheer (bestuur, belastingheffing, rechtspraak, waterzorg) met uitzondering van administratieve beheer van de hertogelijke goederen, want dat was een taak van de landrentmeester. De grenzen van de ambtman werden bepaald door politieke machtsverhoudingen, maar in het Rivierengebied waarschijnlijk ook de loop van de rivieren. Binnen de ambten lagen heerlijkheden en steden waar de Hertog geen macht had, het waren enclaves waar hij zijn gezag niet kon doen gelden. Dit gold bijvoorbeeld voor de Baronie van Acquoy, de steden Tiel, Asperen, Leerdam, Heukelum en Buren etc. dit waren dus soevereine dorpen en steden die een eigen bestuur hadden.

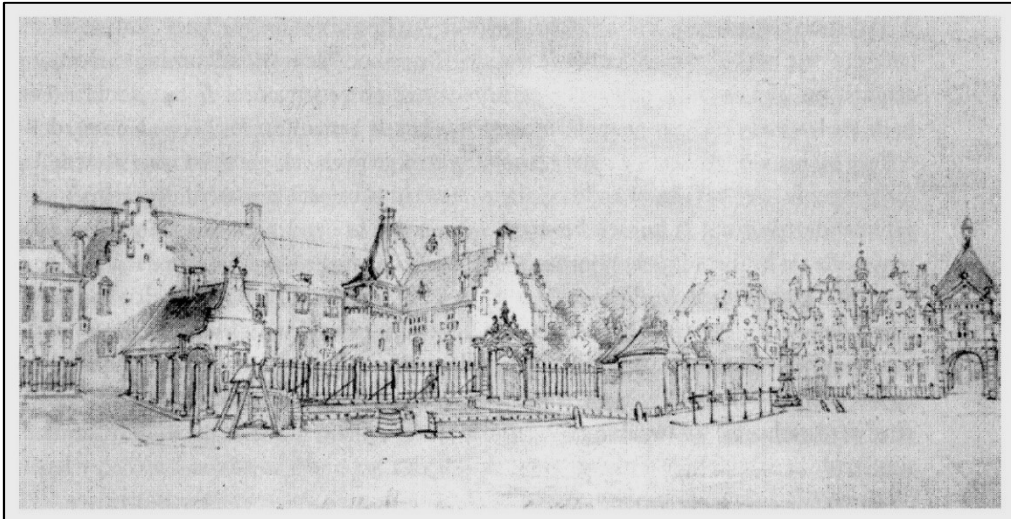
In het ambt Beesd Rhenoy waren de baronnen Pieck van Wolfswaard uit Beesd vele jaren ambtman. Tijdens de regeerperiode van koning Lodewijk Napoleon Bonaparte vrijheid - gelijkheid - broederschap 1806-1810 veranderde de bestuurlijke vorm in die wij nu kennen.

Het Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen was opgedeeld in een Quartier Arnhem, Nijmegen, Zutphen en Roermond. Rechts het wapen van Johan van Brienen JUD (doctor in

de rechten) ordinarius Raad des Furstendoms Gelre en Graafschap Zutphen eerste regerende Borgemeester der stad Arnhem MDCCXI (1711).

In het verleden mocht een afgestudeerde jurist zich Juris Utriusque Doctor (J.U.D.) noemen, meester in de beide rechten. Daarmee werd bedoeld dat je meester was in het civiele recht en kerkelijk recht. De administratie en de rechtspraak werden in het Hof van Gelre aan de Markt in Arnhem gehouden.

Het Hof van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen aan de markt in Arnhem

Gewassen pentekening van Jan de Beijer 1742

Het leenstelsel

Bij een Heerlijkheid behoorden bepaalde rechten. Zo was Acquoy een Hoge- en Rhenoy een Lage Heerlijkheid. Een Hoge Heerlijkheid was een soeverein gebied met eigen wetten en rechtspraak. De baron van Acquoy had ook het halsrecht, het recht om misdadigers tot de galg te veroordelen. Verdere rechten waren, het visrecht, het jachtrecht, veerrecht, het recht van de wind, etc. Een belangrijke bron van inkomsten was het tiendrecht. Tevens had de baron het collatierecht, het recht om de ambtsdragers te benoemen, o.a. de schepenen de schout en de pastoor en later na de reformatie de dominee.

De eigenaar van de Aldenburch te Rhenoy met landerijen en de rechten die bij de Heerlijkheid Rhenoy behoorden gaf (de Leenheer) aan een Leenman. Deze bezittingen en rechten werden feodale bezittingen en rechten genoemd. De Leenman kon onroerend goed kopen en deze werden allodiale goederen genoemd. Feodale goederen waren dus van de Leenheer en waren vererfbaar maar konden ook verkocht worden. De leenman was de Leenheer een Heergewaad verschuldigd en moest de eed van trouw afleggen en de Leenheer zijn leven lang trouw beloven. Het Heergewaad was een militaire uitrusting, een paard en een maliënkolder (soort harnas) die de leenman moest hebben om de leenheer in geval van oorlog te helpen. De feodale bezittingen en rechten gingen van vader op zoon/dochter maar konden ook verkocht worden. Was de leenman (doorvererving b.v.) minderjarig dan moest een familielid (hulder) de eed van trouw afleggen en de Leenheer gehoorzamen tot de minderjarige leenman volwassen was geworden (27 jaar). De Leenheer vorderde van de nieuwe leenman het Heergewaad wat verheer-gewaden werd genoemd. Later in de tijd werd het heerge-waad voldaan door betaling

van een som geld. De akten van beleningen en het leenregister werden bij het Hof van Gelre te Arnhem geregistreerd. Voor Acquoy werden deze documenten door de Nassause Domeinraad geregistreerd. Na de inval van Keizer Napoleon Bonaparte werd het leenstelsel op 25 maart 1795 afgeschaft.

Ambtmannen van het ambt Beesd Rhenoy

1. Anne Frans Willem Pieck 1674
2. Carel Pieck 1691
3. Familie Pieck tot 1806

Kasteel Wolfwaard van de baronnen Pieck te Beesd
tekening Jan de Beijer 1750

De Hoog Edele Welgeboren Heer baron Carel Pieck Heer van Brakel en Zoelen is door Koning Stadhouder Willem III aangesteld als ambtman van het Ambt Beesd Rhenoy 1691. Hij laat deze akte zien aan het Gericht van Beesd op de 21^e maart 1691.

Schepenen

H. W. Lingedonck

Evert van Alem

Coenraed Hovel

Huijbert van Vulpen

Rijn Gijsbertsen

Otto van Mierloo en

Peter Hackert

Ordinaie (gewone) Gerigtsdagh tot Beest gehouden den 21 Meert 1691

Den Hoog Edele Welgeboren Heere Carel Pieck Heere van Brakel etc. hebbende den Edele Gerigte van Beest geconvoceert (bijeën geroepen) vertoonde dat sijn Majesteijt van Groot Brittannië als Stadhouder desen Lande sijn Edele aengesteld heeft tot Amptman deses Ampts

daer voor sijne commissie de date den 3 Maert 1691 vertoonende is gelesen. Ende sijn Hoog Edele bij ons als Amtman voorscheven verwellecomt sijnde hebbende wij sijn Hoog Edele geatmitteert (officieel ingeschreven en toegelaten) naer behooren.

Ordinaris gericht d'age tot Beesd
ghelonden den 21. Maert 1691

Van Hoog Ede. voelged Heere Carel Picck Heere
van Brabel etc. E. beeda Den E. gericht
van Beesd gecommeert, vertoonde dat
sijn Majesteijt van groot Brittanien als
Katholiken desen Lande sijn E. aangesteld
heeft tot Amptman deses Ampts. Daer
van sijn Commissie de date den 3. Maert 1691
vertoonende is gelesen, Ende sijn Hoog E.
by ons als Amptman voors. verwellecomt, hebbende
wij sijn Hoog E. geatmitteert naer behooren.

Kingdonck
Edert van alden
Cobraed wofes
Ruybert van wils
Rijn gylleert
Htz van indeloo
p. d. r. Backert

Akte van aanstelling van de Ambtman van het ambt Beesd Rhenoy 1691

In Geschiedenis van Rhenoy (3^e deel) komen we te weten wie de leenmannen, leenvrouwen waren van de Heerlijkheid Rhenoy en de Aldenborch vanaf 1265 t/m 1795.

Acquoy A. F. Verstegen april 2019